

Türkiye’de Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Meslek Algısının Türk Öğrencilerle Kıyaslanması*

Adil KARABAL¹

Mustafa Emre ÇAĞLAR²

Özet

İstihdam söz konusu olduğunda, Türkiye’de öne çıkan sorunlardan biri nitelikli ara eleman açığıdır. Teknisyen, marangoz ve oto tamircisi gibi ustalık gerektiren mesleklerin toplumdaki itibarının düşük olmasının bu açığa katkıda bulunduğuna yönelik bir konsensüs vardır ve bu görüşü destekleyen ikna edici veriler söz konusudur. Bu çalışma, uluslararası öğrencilerin adı geçen mesleklere yönelik itibar algısının Türk öğrencilerden nasıl farklılaştığını anlamak için, yeni ve değerli bakış açıları kazandıracak fikrinden hareket etmiş ve Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin çeşitli mesleklere yönelik itibar algısını Türk öğrencilerle kıyaslamıştır. Sonuç olarak Türkiye’de nitelikli ara eleman açığının söz konusu olduğu birçok mesleğe uluslararası öğrencilerin, Türk öğrencilerden daha yüksek itibar puanları atadığı tespit edilmiştir. Uluslararası öğrenciler, geleceğin meslekleri başlığı altında yer alan bir dizi mesleğe de Türk öğrencilerden daha yüksek puan atmıştır.

Anahtar Kelimeler: Meslek itibarı, Uluslararası işgücü, Ara eleman

JEL Sınıflandırması: M14, M54

Comparison of Perceptions of International Students in Türkiye towards Professions with Turkish Students

Abstract

When it comes to employment in Türkiye, one of the prominent problems is the shortage of qualified intermediate staff. There is a consensus that the low reputation of professions that require skills, such as technician, carpenter and auto mechanic, contributes to this gap, and there are convincing data supporting this view. This study is based on the idea that, understanding how the perceptions of the reputation of international students towards the mentioned professions differ from Turkish students, will bring new and valuable perspectives. For this purpose, the reputation perceptions of international students studying in Türkiye towards various professions were compared with Turkish students. As a result, we determined that international students assign higher reputation scores than Turkish students to many professions where there is a shortage of qualified intermediate staff. International students also assigned higher scores to a number of professions under the heading of future professions than Turkish students.

Keywords: Professional reputation, International labour force, Intermediate staff

JEL Classification: M14, M54

* Bu çalışma için Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 27.05.2022 tarih ve 501 sayılı karar numarası ile etik kurul izni alınmıştır.

¹ Dr., Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, adil.karabal@hotmail.com, orcid.org/0000-0003-3350-0928

² Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, emre.cag@gmail.com, orcid.org/0000-0003-4477-5898

1. Giriş

Türk endüstrisinin önemli sorunlarından biri nitelikli ara eleman açığıdır (Aydın ve Başaran, 2022; Yıldırım alp vd., 2014; Çetinkaya ve Erdoğan, 2009; Zorlu, 2012; Tekin, 2019). Bu sorunun sosyo-kültürel temelleri olduğuna işaret eden veriler söz konusudur. Sunar'ın (2019) araştırmasında iyi bir işte aranan nitelikler arasında “işin toplumdaki saygınlığı”, “iyi bir ücret” ten sonra ikinci sıraya yerleşirken; zanaatkâr mesleklerin veya teknisyen, marangoz ve oto tamircisi gibi ustalık gerektiren işlerin itibar sıralamasında ön plana çıkmadığı gözlenmektedir. Adı geçen meslekler Türkiye’de yeterince itibarlı ya da saygın değildirler. Üstelik iyi bir ücretin ilk aranan nitelik olması ile çelişen biçimde, Türkiye’de itibar görmeyen kimi mesleklerin gelirleri, itibarlı meslekler düzeyindedir. Örneğin TÜİK’e göre (2014), ISCO 88 meslek grupları içinden montajcılar, elektrik işleri ile metal işlemede çalışan sanatkârlar; sayısal işlemler yapan büro elemanları ya da yardımcı sağlık profesyonelleri kadar ortalama yıllık brüt kazanç elde etmiştir. Dolayısıyla Türk vatandaşları özellikle ara eleman olarak nitelendirilen bazı mesleklere, bu mesleklerin sağladığı gelire paralel itibari değer de atamamaktadır. İşgücü piyasasında açık olan işler bulunmasına rağmen, gerekli işgücünün temin edilememesi paradoksu, özellikle işverenlerce, ilgili kuruluşlarca ve kamuoyunda “iş beğenmeme” söylemi olarak ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2019).

Diğer taraftan Türkiye, son yıllarda özellikle ikinci ve üçüncü dünya ülkelerinden yoğun bir göç almış ve ülkemizde çalışmaya müsait işgücü oranında artış yaşanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2018). İkili emek piyasası teorisi, gelişmiş ekonomilerde yabancı işgücüne sürekli bir talep olacağını öngörür ve bu talebin temel nedeni gelişmiş toplumlardaki yerli işçilerin; düşük ücretli, geçici, vasıfsız, tehlikeli ve düşük prestij gerektiren işlerden uzak durma eğiliminde olmalarıdır. Portes’e göre, göç, gönderen ülke ve alan ülkelerin her ikisinin de toplumsal yapısında önemli dönüşümler meydana getirmektedir (Van Hear, 2010: 1533). Türkiye, bugün eş zamanlı olarak hem göç veren kaynak ülke hem göç alan hedef ülke hem de göçlere geçiş güzergâhı olarak transit ülke pozisyonundadır ve ekonomik ve kültürel sermaye sahibi göçmenlerin iş yaşamına dâhil oluşu ve gerçekleştirdikleri yatırımlar, ülke ekonomisine katma değer oluşturur (Yaman, 2021).

Yukarıdaki verilerin ışığında bu çalışma, nitelikli ara eleman açığı açısından, yurt dışı kaynaklı göçün ne anlama geldiğini biraz daha netleştirmeyi amaçlanmaktadır. Uluslararası öğrencilerin özellikle ara (teknokratik) mesleklere yönelik itibar algısının Türk öğrencilerden nasıl farklılaştığını anlamak, Türk Endüstrisinin oyuncularına yeni ve değerli bakış açıları kazandıracaktır. Diğer taraftan bu çalışma ile Sunar'ın (2019) bulguları farklı bir veri seti üzerinden sınanmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve

“Meslek”, en genel anlamıyla insanların geçimini sağlamak üzere yaptıkları iş olarak tanımlanabilir. TDK mesleği; “belirli bir eğitimle kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlamıştır (TDK, 2022).

“Meslek Algısı”, toplumun o mesleğe ilişkin hislerinin, düşüncelerinin ve alana özgü mesleki eğitimi nasıl gördüklerinin kavramsal bir tanımıdır (Tarım, 2013: 8). Mesleki itibar, mesleğin sosyal konumunun toplum tarafından algılanması ve değerlendirilmesi ile ortaya çıkan ve arka planda sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak sürekli değişim içerisinde olan bir olgudur (Sunar, 2019: 30). Birey, hem toplumun bir parçası olmuş olmasından doğan hem de ilgili mesleğe atanan toplumsal değerden doğan bir saygınlık edinir. Bir meslek, mensubu olan kişiye toplum içinde ne kadar saygınlık kazandırıyor ise prestijli ya da itibarlı bir meslek olarak algılanması da o kadar yüksek olmaktadır (Sunar, 2019). Meslekler; itibarları, yarattıkları iş tatmini, fonksiyonellikleri ve kişilere yükledikleri kimlikler nedeniyle her toplumda farklı prestije sahiptir (İlhan, 2004). İmaj ise kişi, kuruluş ya da durum hakkında tüm görüşlerin toplamı olarak açıklanabilir (Peltekoğlu, 2001). Dolayısıyla “Meslek İmajı”, bir mesleğin insanlar üzerinde bıraktığı izlenim veya bir mesleğin kişiler tarafından yorumlanması ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir.

“Mesleki İtibar”ın iki kaynağından biri mesleğin özellikleri, diğeri toplumdaki imgesidir. İkisi birbirini uzun vadede ve karşılıklı etkileşim ile belirler. Mesleğin ortalama geliri, mesleğe duyulan ihtiyaç, mesleğe atfedilen ahlaki değer, mesleği elde etmek için gerekli eğitimin niteliği, mesleki güç veya bağımsızlık, döneme göre mesleki itibarı belirleyen etkenler arasında yer alır (Sunar, 2019). Sanayi sonrası bilgi toplumlarında mesleklerin sosyal anlam ve önemleri hakkındaki değerlendirmeler ciddi bir önem arz etmektedir. Meslek incelemelerine dair 1960’lardan itibaren başlayan yeni arayışlarla birlikte eğitim, gelir ve mülkiyet etkenlerini de hesaba katan çok değişkenli mesleki itibar çalışmaları gelişmiştir.

“Ara eleman”, işletmelerde genellikle teknik düzeyleri ile ön plana çıkan ve alt düzeydeki çalışanları temsil eden, işçi ile mühendis, yönetici ile idari personel arasındaki kademelerde istihdam edilen işgücünü ifade eder. Ara elemanlar mesleki teknik eğitim sisteminde yetiştirilmekte ve işletmelerin ihtiyaç duyduğu beceri ve davranışlar bu sistem içerisinde kazandırılmaktadır (Zorlu, 2012: 53-54; Akyurt, 2009: 177).

2.1. Yurtiçi Literatür

Ülkemizde meslek itibarı üzerine belki en kapsamlı çalışma, Sunar vd. tarafından 2014-2015 yıllarında TÜBİTAK desteğiyle yürütülen Türkiye’de Çalışma Hayatı ve Meslekler konulu araştırmadır. Temel amacı, Türkiye’de çalışma hayatı, istihdam ve mesleki itibar konularında kapsamlı bir analiz ortaya koymak olan araştırmanın ikincisi, 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, 26 ilde 2.711 kişiyle yüz yüze görüşmeye dayanan bir anket çalışması gerçekleştirilmiş, katılımcılardan 133 farklı mesleğe 0 ila 100 arasında bir puan vermeleri istenmiş, alınan cevapların ortalaması üzerinden Türkiye Meslek İtibarı Skalası oluşturulmuştur (Sunar, 2019).

Türkiye’de yapılan diğer çalışmaların genelde tek bir mesleğe odaklanıp, ilgili mesleğe ilişkin algılanan imaja ya da mesleki benlik saygısına yoğunlaştığı görülmüştür. Üredi (2010) öğretmenlik mesleğine dair algıyı, Taşkın Yılmaz vd.

(2014) hemşirelik ve ebelik mesleğine dair algıyı incelemişlerdir. Yılmaz ve Tanrıverdi (2017: 622) aşçıların meslek uyumları ile ilgilenmiş, Koçer ve Özel (2018: 669) Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümü öğrencilerinin mesleklerine yönelik algısını araştırmış, Durmuşoğlu vd. (2009: 76-86) Azeri öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin pozitif tutumunun Türk öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuş, Çetin vd. (2019: 1972) turizm eğitimi alan öğrencilerin meslek algısının demografik özelliklerine göre nasıl farklılaştığını incelemiştir.

Meslekler klasik sosyolojide modern toplum çözümlemesinin temel yapı taşlarından biridir. Hem Durkheim hem de Weber, modern toplumu mesleklerin gelişimi üzerinden açıklamıştır. Marx teorisinde, modern toplumun açıklanmasında mesleklere, artan iş bölümü ve uzmanlaşmaya merkezi bir yer vermiştir. Çağdaş sosyolojide, mesleki itibar analizi hakkında önemli bir birikim bulunmaktadır (Eslinger, 2008).

1968'de Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ) tarafından geliştirilen Uluslararası Standart Meslek Tasnifi (International Standart Classifications of Occupations, ISCO) karşılaştırmalı incelemeler için kavramsal ve teknik bir zemin oluşturmuştur. Treiman ve Ganzeboom (1996) uluslararası düzeyde bir karşılaştırma için standardizasyon sağlayan bir mesleki itibar modeli geliştirmeye çabalamıştır. Treiman (1977) aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 60 farklı ülkede karşılaştırmalı bir araştırma yürütmüştür. Bu araştırma sonucunda, uluslararası düzeyde mesleki itibar sıralaması üzerinde büyük bir ittifak olduğu gözlemlenmiştir. Uluslararası geçerliliğe sahip bir ölçek geliştirmeye çalışan Treiman'a göre mesleğin itibarı sosyal ve kültürel gruplara göre değişkenlik göstermemektedir. İtibar bu meslekle elde ettikleri ayrıcalık ve güç ile bağlantılıdır. Treiman'a göre bütün toplumlarda mesleki itibar benzer örüntülere sahiptir ve bunları ifade edecek bir endeksi oluşturmak mümkündür. Treiman modelinin uluslararası geçerliliğe sahip olduğunu söylemekle birlikte, farklı toplumlarda çok çeşitlilik gösteren istisnaları da (askerler, polisler ve öğretmenler gibi) tespit etmiştir. Ancak bu onun tezine yöneltilen, kültürel farkları görmezden geldiği yönündeki eleştirileri engelleyememiştir (Haller ve Bill, 1979).

Meslekler aynı zamanda toplumsal fayda temin ettiği için zamanla farklılaşan toplumsal hayatla birlikte değişen gereksinimlere de yanıt vermesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle mesleklerin yapılarında, türlerinde, niteliklerinde, işlevlerinde, oluşturdukları sosyal değerlerde, gerektirdikleri becerilerde de yaşanan sosyal değişimlere bağlı olarak farklılıklar meydana gelmiştir. Böylelikle prestijli meslekler de bu sürece uygun olarak her dönem farklılık göstermiştir. Örneğin Tanzimat dönemi öncesinde Osmanlı toplumunda zanaatkârlık (Doğan, 2012: 69) popüler bir meslek olarak algılanırken, Tanzimat ilanından sonra esnaf teşekküllerinin kaldırılması zanaatkârlık mesleğinin toplumdaki algısını olumsuz etkileyerek, mesleğin altın çağının kapanmasına sebep olmuştur (Öztürk, 1990: 25). Osmanlı toplumunda duraklama ve gerileme dönemlerinde din görevliliği ve memuriyet meslekleri o dönemin genç jenerasyonu tarafından en çok ilgi gören meslekleri olurken, sanayi devrimi sonrasında fabrikaların hızlı ve verimli üretime

geçmesi ile işgücü yönetimi önem kazanmaya başlamış 'idari amirlik' günümüze kadar gözde meslekler içinde yerini korumuştur (Ülken, 1994: 235).

2.2. Yurtdışı Literatür

Uluslararası yazındaki çalışmalar (Saks vd., 2016; Luchesi vd., 2009; IPSOS, 2021; McCarthy, 2022; Varkey Foundation, 2018; Buffett, 2022; Australian Council of Professions, 2017; Brennan, 2022; Brice, 2020; Müller vd., 2018) ile Sunar'ın (2019) araştırması karşılaştırıldığında şu hususlar ön plana çıkmaktadır: a) İncelenen ülkelerde doktor, bilim insanı, hemşire ve öğretmen mesleğinin itibar sıralamasında en üstlerde yer aldığı görülmüştür. Sunar'ın çalışmasında da benzer durum söz konusudur. b) Avrupa ve ABD'de, Türkiye'deki durumun aksine, en düşük itibara sahip meslek politikacıdır. c) ABD, İngiltere ve İrlanda'da, hemşire ve doktor yüksek itibarlı meslek iken; araba galericileri, politikacılar, reklam ve pazarlama uzmanı en düşük itibara sahip meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada sağlık ve eğitim alanındaki meslekler itibarı yüksek olan meslekler olarak karşımıza çıkarken, politikacılar düşük mesleki itibara sahiptir. Ülkemizdeki durum ise ileri düzeyde eğitim gerektiren mesleklerde adı geçen literatürde incelenen ülkeler ile paralel iken; ayrıca yüksek otoriteye sahip, devletle ilintili meslekler de ön plana çıkmaktadır. Polislik mesleği her ülkede benzer ve yüksek itibara sahiptir. d) Uluslararası yazında ara eleman denilen teknoloji meslekleri orta ila üst düzeyde itibara sahip görünürken, ülkemizde orta ila alt düzeyde itibara sahiptir.

2.3. İş Beğenmeme Olgusu

İşgücü piyasasında açık olan işler bulunmasına rağmen, gerekli işgücünün temin edilememesi paradoksu, özellikle işverenlerce ilgili kuruluşlarca ve kamuoyu tartışmalarında "iş beğenmeme" söylemi olarak ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2019). Akkaya'nın (2017) yaptığı çalışmada 10 farklı iş ve meslek danışmanı ile mülakat gerçekleştirilmiş ve "iş beğenmeme" olgusunun kesinliği üzerinde görüş birliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gençlerin aileleri tarafından çocukluktan itibaren mutlaka üniversite mezunu olarak beyaz yaka işlerde çalışmaları gerektiği düşüncesiyle büyütülmeleri ve bu yüzden büyük hayallerle karşılıklarına çıkan birçok işi beğenmedikleri kanısı danışmanların ortak söylemleridir. İş beğenmeme olgusu ile ilgili olarak kariyer ve meslek danışmanları; eğitim-istihdam ilişkisinin önemine değinmişler; bireylerin ya istemedikleri programlarda okumak zorunda kaldığını ya da okudukları bölümleri seçerken çalışma alanlarını tam olarak tanımadan bu alanları seçtiklerini beyan etmişlerdir.

Sunar (2019) Türkiye'de en çok istenmeyen mesleklerin a) kamu istihdamından, b) teknik beceriden ve c) mesleki otoriteden en uzak işler olduklarını ifade ediyor. Kamu istihdamına ve mesleki otoriteye yönelimin nedenleri tartışılmayacaktır fakat Türkiye gibi hem güç mesafesinin yüksek olduğu hem de kolektif olan toplumlarda (Hofstede vd., 2010) beden gücü gerektiren mesleklerin düşük itibara sahip olduğuna yönelik paylaşılan kanılar vardır (Drucker, 2009). Türkiye'de gözlenen kritik düzeyde düşük kişiler arası güven de (World Value Survey - OurWorldinData, 2022) anonim şirketler aleyhine çalışarak bu tabloya katkıda bulunmaktadır.

3. Araştırma

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni, 2022 ve 2023 yıllarında Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan Türk ve Uluslararası öğrencilerden oluşmaktadır. Bu kapsamda tabakalı rastgele örnekleme metoduyla 250 Türk ve 250 Uluslararası öğrenciye ulaşılmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracı ve Metodoloji

Veri toplama aracı olarak Sunar'ın (2019) "Türkiye'de Çalışma Hayatı ve Meslekler" konulu araştırmasında kullanılan 'Mesleklere Yönelik Algılanan İtibar' ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer alan meslekler için ISCO 08 meslek tasnifinin 3. düzeyindeki gruplar temel alınmış ve her gruptan en az bir meslek seçilerek elde edilen 133 mesleğe katılımcılardan kendi kanaatlerine göre 1 ile 100 arasında bir itibar puanı atamaları istenmiştir. Bu ölçek, ön anket çalışması olarak 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Ondokuzmayıs Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 26 Türk 15 uluslararası öğrenci olmak üzere 41 öğrenciye bir kısmı çevrimiçi bir kısmı fiziksel ortamda uygulanmıştır. Aynı kişilerin hem çevrimiçi hem de fiziksel ortamda ankete katılmaları ihtimaline karşı anketlere ID numarası verilerek tek tek incelenmiştir. Sonuçlar Sunar'ın çalışması ile karşılaştırılmıştır. Buna göre itibar sıralamasında üst sıralardaki mesleklere benzer itibar skoru atanırken, uluslararası öğrencilerin birçok mesleğe farklı itibar skoru ataması dikkat çekmiştir. Geri bildirimler ve uzman görüşleri çerçevesinde ölçekte yer alan bazı meslekler uluslararası karşılığı olmadığı ve birbirine benzediği için listeden çıkarılmıştır. Bazı yakın gruplar da birleştirilerek temsil edici ortak bir meslek seçilmiştir. İmam, falcı/astrolog, muhtar ve dansöz gibi mesleklerin kimi ülkelerde uluslararası karşılığı olmadığı için ölçekten çıkarılmışlardır. Ayrıca bina-büro temizlikçisi ile evlerde çalışan temizlikçi benzer olduğu için Temizlikçi (Genel) olarak değiştirilmiştir. Buradan hareketle oluşturulan listeye uluslararası karşılığı olan geleceğin meslekleri ve temininde güçlük çekilen meslekler de eklenerek 133 olan meslek sayısı 148'e çıkarılmıştır. Aynı şekilde 148 mesleğe katılımcılardan kendi kanaatlerine göre 1 ile 100 arasında bir itibar puanı vermeleri istenmiş. Anketin güvenilirliğini sağlamak için katılımcıların bazı mesleklerin ne olduğunu bilmeden bir puan verme ihtimallerine karşı, katılımcılara soruya cevap vermeme seçeneğinin olduğu hatırlatılmış ve ankete iki sahte meslek dâhil edilmiştir (septonom ve prolojist). Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu, bu iki mesleğe puan vermemeyi tercih etmiştir. Bu mesleklere cevap verenler, anketi okumamış olma ihtimaline karşı veri setinden çıkarılmışlardır. Bu da ankette sorulan mesleklerin bilinirlik sorunu olmadığını, katılımcıların bilmedikleri mesleklere puan vermediğini ve mesleki itibar puanlarının sağlıklı olduğunu göstermiştir. Ayrıca her mesleğe 100 puan verenler ile her mesleğe 0 verenler veri setinden çıkartılmıştır. Nihayet ardışık rakamlar kullanarak puan verenler de veri setinden çıkartılmıştır.

Bu kapsamda, 'Mesleklere Yönelik Algılanan İtibar' ölçeği, 2022 ve 2023 yıllarında Ondokuz Mayıs Üniversitesinde öğrenim görmüş olan, 250'si Türk ve

250'si uluslararası öğrenci olmak üzere toplam 500 öğrenciye uygulanmıştır. Veri setinin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve grupların mesleklere atfettikleri itibari değerler Bağımsız Örneklem t-testleri vasıtası ile karşılaştırılmıştır. Uluslararası öğrencilerin Türk öğrencilere göre meslek puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu 94 meslek bulunmuştur. Tablo 3'te gösterildiği gibi bu mesleklerden %59'u teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensuplarının yer aldığı ara eleman olarak nitelendirilen ve işgücü piyasasının talep ettiği, temininde güçlük çekilen mesleklerden oluşmaktadır. Buna karşın Türk öğrencilerin uluslararası öğrencilere göre meslek puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu 9 meslek bulunmuştur. 45 meslekte ise Türk öğrencilerle uluslararası öğrencilerin meslek itibar puanları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.

Çalışmaya 2021-2022 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Mayıs ayında Samsun ili ve ilçelerindeki Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı akademik birimlere bizzat gidilmek suretiyle anket dağıtımına başlanmıştır. Anketler ders hocaları vasıtasıyla dağıtılmış ve toplanmıştır. Aynı zamanda Uluslararası öğrencilere ulaşmak için OMÜ Uluslararası İlişkiler Birimi, TÖMER, Uluslararası Öğrenci Derneği ve İHH (İnsani Yardım Vakfı) ile iletişim kurularak destekleri sağlanmıştır. Bu kapsamda uluslararası öğrencilerin bulunduğu çeşitli etkinliklere (Tanıtım etkinliği, toplantı-tanışma etkinliği, sınav etkinliği vb.) katılarak anketlerin yüz yüze uygulanması sağlanmıştır. Sonuç olarak 250 Türk ve 250 uluslararası öğrenci olmak üzere 500 öğrenciye ulaşılarak, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı güz döneminde araştırma tamamlanmıştır.

Güvenirlilik testinden önce verilerin normallik dağılımı gösterip göstermediği test edilmiştir. Güvenirlilik testinin ardından uygulanan analizlerde; normal dağılım gösteren veriler Bağımsız Örneklem t-testine tabi tutulmuş; göstermeyenler ise Nonparametric bir Test olan Mann Whitney U Testine tabi tutulmuştur. Sonuçların değerlendirilmesinde $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Fiziksel ortamda toplanan 500 anket verisine ID numarası verilerek, cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anketin güvenilirliği, Cronbach's Alpha üzerinden değerlendirilmiştir. Veri setinin Cronbach's Alpha değeri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Güvenirlilik Testi

Örneklem	Geri Dönüş	Cronbach's Alpha
500	500	0,984

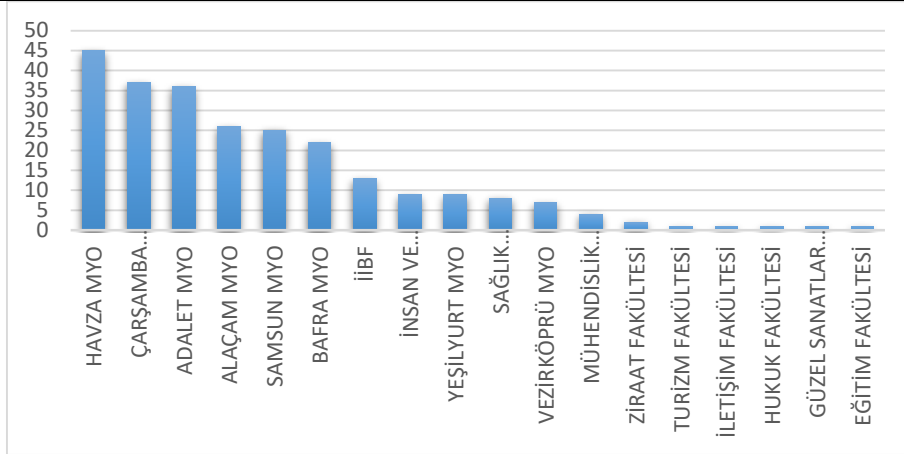
3.2.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo 2'de, örnekleme ait cinsiyet, yaş, lise türü, medeni durum, doğum yeri, hane geliri, aile yerleşim yeri, baba ve anne eğitim düzeyi, iş deneyimi bilgilerinin yer aldığı tanımlayıcı istatistikler gösterilmektedir. Demografik değişkenleri değerlendirmek amacıyla frekans dağılımlarından (N) ve yüzde (%) değerlerinden faydalanılmıştır.

Tablo 2: Örneklemin Sosyo-Demografik Değişkenleri

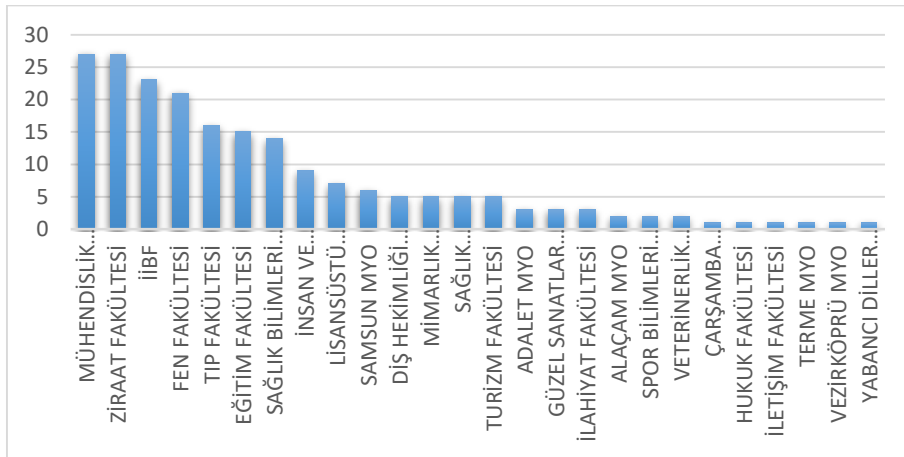
	Türk Öğrenciler			Uluslararası Öğrenciler		
	Kategorisi	N	%	Kategorisi	N	%
Cinsiyet	Kadın	154	61,60	Kadın	97	39,10
	Erkek	96	38,40	Erkek	151	60,90
Yaş	15-20	126	52,10	15-20	90	36,60
	21-26	108	44,60	21-26	102	41,50
	27-35	6	2,05	27-35	35	14,20
	36-40	1	0,04	36-40	12	4,90
	40>	1	0,04	40>	7	2,80
Mezun Olunan Lise Programı	Genel	92	37,20	Genel	93	38,60
	Meslek Lisesi	92	37,20	Meslek Lisesi	37	15,40
	Fen Lisesi	12	4,90	Fen Lisesi	63	26,10
	Diğer	51	20,60	Diğer	48	19,90
Medeni Durum	Evli	5	0,02	Evli	19	7,70
	Bekâr	244	0,98	Bekâr	227	92,30
Hane Geliri (TL)	Geliri yok	25	10,00	Geliri yok	56	22,40
	0-3.000	46	18,40	0-3.000	58	23,20
	3.001-6.000	91	36,40	3.001-6.000	50	20,00
	6.001-9.000	45	18,00	6.001-9.000	41	16,40
	9.001-12.000	25	10,00	9.001-12.000	20	8,00
	12000 >	18	7,20	12000 >	25	10,00
Yerleşim Yeri	Kır	55	22,00	Kır	55	22,7
	Kent	195	78,00	Kent	188	77,3
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	134	54,30	İlkokul	35	14,30
	Lise	78	31,60	Lise	51	20,90
	Ön lisans	12	4,90	Ön lisans	31	12,70
	Lisans	19	7,70	Lisans	84	34,40
	Lisansüstü	4	1,60	Lisansüstü	43	17,60
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	166	67,20	İlkokul	46	18,80
	Lise	59	23,90	Lise	68	27,80
	Ön lisans	6	2,40	Ön lisans	38	15,50
	Lisans	15	6,10	Lisans	63	25,70
	Lisansüstü	1	0,40	Lisansüstü	30	12,20
Çalışma Deneyimi	Var	125	0,51	Var	110	0,45
	Yok	122	0,49	Yok	134	0,55

Tablo 2 incelendiğinde dikkat çeken hususlardan biri cinsiyet değişkenidir. Buna göre; Türk öğrencilerin yarısından fazlasının (%61.6) kadın olduğu; buna karşın uluslararası öğrencilerin çoğunun (%60.9) erkek olduğu görülmektedir. Yaş aralığı değişkeninde; Türk öğrencilerin çoğunluğu (%52.1) 15-20 yaş aralığında olduğu görülürken; uluslararası öğrencilerin %36,6'sının 15-20 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Türk öğrencilerin yarısından fazlası (%67) Karadeniz Bölgesinden; uluslararası öğrencilerin yarısından fazlası (%67) Orta Asya ve Orta Doğu bölgelerindedir. Yabancı öğrencilerin hane (ailenin elde ettiği) gelirlerinin Türk öğrencilere kıyasla düşük-yüksek gelir bandında daha fazla uçlara yığıldığı anlaşılmaktadır. Yabancı öğrencilerin ebeveynleri görece daha eğitilidir.

Şekil 1: Türk Öğrencilerin Akademik Birimlere Göre Dağılımı

Türk öğrencilerin öğrenim gördükleri akademik birimlere göre dağılımlarına bakıldığında sırasıyla %18,5'inin (45 kişi) Havza MYO, %14,92'sinin (37 kişi) Çarşamba Ticaret Borsası MYO, %14,52'sinin (36) Adalet MYO'nda yoğunlaştığı görülmektedir. En düşük katılımcı oranı ise %0,4 (1 kişi) Hukuk Fakültesi ve %0,4 (1 kişi) Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim gördükleri görülmektedir.

Şekil 2: Uluslararası Öğrencilerin Akademik Birimlere Göre Dağılımı

Uluslararası öğrencilerin öğrenim gördükleri akademik birimlere göre dağılımlarına bakıldığında %13,11'inin (27 kişi) Mühendislik Fakültesi, %0,49'unun (1 kişi) ise Yabancı Diller Yüksekokulunda öğrenim gördüğü görülmektedir.

3.2.2. Meslek İtibarının Kıyaslanması

Bu çalışmada, öğrencilerin mesleklere atadıkları itibar puanları, Türk ve Uluslararası Öğrenciler grupları arasında karşılaştırmalar bağımsız örneklem t-testine ya da Mann Whitney U testine tabi tutulmuştur. Bu karşılaştırmalardan anlamlı fark olduğu tespit edilenlere (çobanlık mesleği istisna) ilişkin değerler Tablo 3'te gösterilmiştir. Tablo 3'te meslekler, iki grup arasındaki puan farkının en yüksek olduğu meslekten en düşük olduğu mesleğe doğru sıralanmıştır. Dolayısıyla

“Dikiş Makinesi Operatörü” mesleğine uluslararası öğrencilerin atadığı ortalama itibar puanı 57,2 iken, Türk Öğrencilerin atadığı ortalama itibar puanı 44,9’dur ve sorgulanan tüm meslekler arasında en yüksek fark 12,3 puan ile bu mesleğe aittir.

Tablo 3: Mesleklerin Karşılaştırmalı İtibar Puanı

Sıra No	Meslek	Türk Öğrenciler	Uluslararası Öğrenciler	Puan Farkı	p	Açıklama
1	Dikiş Makinesi Operatörü	44,97	57,28	12,31	0,000	İstihdam Açığı
2	E-Ticaret Uzmanı	49,06	61,05	11,98	0,000	Geleceğin Meslekleri
3	Kapıcı	37,88	49,65	11,77	0,000	
4	Anketör	41,29	52,41	11,12	0,000	
5	Otel Kat Görevlisi	41,75	52,82	11,07	0,000	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
6	Bulaşıkçı	39,80	50,87	11,07	0,000	İstihdam Açığı
7	Halkla İlişkiler Uzmanı	51,90	62,68	10,78	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
8	Mağaza/Market Satış Elemanı	43,37	54,09	10,72	0,000	İstihdam Açığı- Temininde Güçlük Çekilen Meslek
9	Reklam ve Pazarlama Uzmanı	45,85	56,53	10,67	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi-İstihdam Açığı
10	Sigorta Satış Temsilcisi	44,11	54,44	10,33	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
11	Bahçıvan	45,96	56,23	10,27	0,000	
12	Boyacı	43,54	53,69	10,15	0,000	
13	Ütücü	37,11	47,19	10,07	0,000	İstihdam Açığı
14	Web Tasarımcı	55,62	65,66	10,03	0,000	İstihdam Açığı
15	Çocuk Bakıcısı	48,36	58,30	9,92	0,000	
16	Atık Yönetim Uzmanı	50,40	60,28	9,87	0,000	Geleceğin Meslekleri
17	Lokomotif Sürücüsü	46,41	56,28	9,87	0,000	
18	Fabrika/İmalat İşçisi	45,50	55,36	9,86	0,000	Temininde Güçlük Çekilen Meslek- İstihdam Açığı
19	İstatistikçi	49,74	59,56	9,81	0,000	
20	Kontrol Ve Otomasyon Mühendisi	52,78	62,56	9,77	0,000	Geleceğin Meslekleri
21	Tesisatçı(Elektrik, Su, Bina)	48,03	57,50	9,47	0,000	
22	Hasta ve Yaşlı Bakım Elemanı	52,70	62,15	9,45	0,000	Geleceğin Meslekleri
23	Mekanik ve Elektronik Makine Montajcısı	49,65	59,10	9,44	0,000	İstihdam Açığı
24	Sermaye Piyasası Uzmanı	48,54	57,86	9,32	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
25	Dekoratör	49,59	58,84	9,25	0,000	Geleceğin Meslekleri
26	Temizlikçi	47,48	56,68	9,20	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
27	Basımcı/Matbaacı	47,33	56,40	9,07	0,000	
28	İnşaat İşçisi	49,93	58,98	9,05	0,000	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
29	Otopark Görevlisi	39,72	48,75	9,02	0,000	
30	Veznedar	49,02	58,00	8,97	0,000	
31	Emlakçı	46,68	55,63	8,94	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
32	Beden İşçisi	47,22	56,00	8,78	0,000	İstihdam Açığı
33	Lojistik Elemanı	49,58	58,16	8,57	0,000	Geleceğin Meslekleri- İşgücü Piyasasının Talebi
34	Kaynakçı	45,18	53,74	8,56	0,000	İstihdam Açığı
35	Stüdyo Fotoğrafçısı	49,80	58,34	8,53	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
36	Büro Elemanı	44,68	53,15	8,46	0,000	İstihdam Açığı
37	Grafik Tasarımcı	54,32	62,74	8,42	0,000	İstihdam Açığı
38	İnşaat Ustası	51,89	60,25	8,35	0,000	Temininde Güçlük Çekilen Meslek

Tablo 3 (devamı) : Mesleklerin Karşılaştırmalı İtibar Puanı

Sıra No	Meslek	Türk Öğrenciler	Uluslararası Öğrenciler	Puan Farkı	p	Açıklama
39	Çevre Mühendisi	55,58	63,86	8,28	0,000	
40	İnsan Kaynakları Uzmanı	52,77	61,01	8,23	0,000	İşgücü Piyasasının Talebi
41	Kalite Kontrolcü	48,39	56,62	8,22	0,000	İstihdam Açığı
42	Sihhi Tesisat Ve Doğalgaz Teknikeri	49,70	57,90	8,19	0,000	İstihdam Açığı
43	Kurye	46,44	54,63	8,19	0,001	İstihdam Açığı
44	Resepsiyonist	40,93	49,07	8,14	0,000	
45	Tekstil/Konfeksiyon İşçisi	49,13	57,25	8,11	0,000	Temininde Güçlük Çekilen Meslek- İstihdam Açığı
46	Animatör	50,28	58,34	8,06	0,001	İşgücü Piyasasının Talebi
47	Şehir Plancısı	54,43	62,41	7,98	0,001	
48	CNC Operatörü	49,14	57,13	7,98	0,002	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
49	Sekreter	47,89	55,61	7,72	0,000	
50	Vinç/Keççe Operatörü	47,48	55,05	7,56	0,001	İstihdam Açığı
51	Torna Tezgahı Operatörü (Tornacı)	44,26	51,80	7,53	0,001	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
52	Oto Tamircisi	49,40	56,86	7,46	0,002	İşgücü Piyasasının Talebi
53	Ekonomist	58,81	66,12	7,31	0,001	
54	Uluslararası İlişkiler Uzmanı	57,37	64,68	7,31	0,002	
55	Fırıncı	50,72	57,94	7,21	0,002	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
56	Sosyolog	50,68	57,89	7,21	0,002	
57	Dokuma Makine Operatörü	48,31	55,50	7,19	0,002	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
58	Kütüphaneci	48,88	55,95	7,06	0,003	
59	Çağrı Merkezi Çalışanı	47,38	54,18	6,8	0,003	İstihdam Açığı- İşgücü Piyasasının Talebi
60	Dış Ticaret Uzmanı	59,66	66,39	6,73	0,003	İşgücü Piyasasının Talebi
61	Enerji Sistemleri Mühendisi	56,59	63,27	6,67	0,004	Geleceğin Meslekleri
62	Kameraman	51,88	58,50	6,62	0,003	
63	Kasiyer	45,71	52,33	6,61	0,004	İstihdam Açığı
64	Kasap	47,80	54,38	6,58	0,004	
65	Ormancı	48,74	55,30	6,56	0,006	İstihdam Açığı
66	Terzi	50,00	56,55	6,54	0,004	
67	Turist Rehberi	51,37	57,89	6,51	0,002	İşgücü Piyasasının Talebi
68	Elektrikçi	51,86	58,35	6,48	0,007	
69	Seramik Mermer İşçisi	48,22	54,57	6,34	0,006	İstihdam Açığı
70	Radyolog	51,51	57,82	6,31	0,006	
71	Sosyal Medya Uzmanı	55,04	61,28	6,23	0,009	Geleceğin Meslekleri
72	Tarım İşçisi	50,98	57,20	6,22	0,013	İstihdam Açığı
73	Gemi Tayfası	49,02	55,19	6,17	0,007	İstihdam Açığı
74	Veri Analiz Uzmanı	56,87	63,02	6,14	0,008	Geleceğin Meslekleri
75	Endüstri Mühendisi	55,44	61,58	6,13	0,009	Geleceğin Meslekleri
76	Sosyal Hizmet Uzmanı	54,93	61,04	6,11	0,004	Temininde Güçlük Çekilen Meslek
77	Garson	49,12	55,20	6,08	0,013	İşgücü Piyasasının Talebi-İstihdam Açığı
78	Güvenlik Görevlisi	52,86	58,84	5,98	0,015	İşgücü Piyasasının Talebi
79	Medya İletişim Uzmanı	51,00	56,89	5,88	0,010	İşgücü Piyasasının Talebi
80	Marangoz	50,32	56,10	5,78	0,014	İstihdam Açığı
81	Muhasebeci	55,95	61,72	5,76	0,010	İstihdam Açığı
82	Postacı	46,08	51,66	5,58	0,016	İşgücü Piyasasının Talebi

Tablo 3 (devamı) : Mesleklerin Karşılaştırmalı İtibar Puanı

Sıra No	Meslek	Türk Öğrenciler	Uluslararası Öğrenciler	Puan Farkı	p	Açıklama
83	Taksi/Dolmuş Şoförü	45,28	50,85	5,57	0,016	
84	Teknisyen	53,89	59,38	5,48	0,012	İstihdam Açığı
85	Makine Operatörü	53,25	58,62	5,37	0,014	İstihdam Açığı
86	Laborant	59,61	64,90	5,28	0,024	
87	Nanoteknoloji Mühendisi	61,79	66,76	4,97	0,038	Geleceğin Meslekleri
88	Veri Güvenliği Uzmanı	58,04	62,93	4,89	0,038	Geleceğin Meslekleri-İşgücü Piyasasının Talebi
89	İş Güvenliği Uzmanı	54,06	58,95	4,89	0,030	Geleceğin Meslekleri
90	Gazeteci	54,81	59,59	4,78	0,039	
91	Biyolog	63,06	67,59	4,53	0,038	
92	Çoban	49,88	54,39	4,51	0,090	İstihdam Açığı
93	Turizm İşletmecisi	52,43	56,88	4,45	0,057	İşgücü Piyasasının Talebi
94	Otobüs Kaptanı	50,04	54,45	4,41	0,047	
95	Savcı	79,55	64,21	-15,34	0,000	
96	Pilot	79,82	71,77	-8,04	0,000	
97	Hâkim	80,72	72,87	-7,84	0,000	
98	Veteriner	74,82	67,89	-6,92	0,001	
99	Psikolog	75,50	69,16	-6,34	0,005	
100	Avukat	78,64	72,95	-5,68	0,005	
101	Polis	76,60	71,09	-5,51	0,014	
102	Öğretim Görevlisi	77,83	73,22	-4,61	0,020	
103	Doktor	87,44	83,62	-3,82	0,003	

Tablo 3'te ilk 94 mesleğe uluslararası öğrenciler Türk öğrencilerden daha yüksek itibar puanı atamıştır, son 9 meslekte ise tersi söz konusudur. Bu durum uluslararası öğrencilerin, meslekler arasında Türk öğrencilerden farklılaşan bir tercihinin olmadığı; yalnızca 'kurumsal iş yaşamı'na veya 'çalışma' dediğimiz fiile yönelik daha pozitif bir noktada durdukları anlamına gelebilir.

Her halükârda bu tür bir çıkarım, uluslararası öğrencilerin Türkiye'de ara eleman açığının söz konusu olduğu meslekler için arz ettiği değeri azaltmaz. Yine de bu durum irdelenmiş ve uluslararası öğrencilerin en yüksek itibar puanı atfettiği meslekler ile en düşük itibar puanı atfettiği mesleklerin Türk öğrencilere kıyasla nasıl değiştiği sorgulanmıştır. Tablo 4'de en yüksek itibari değer verilen mesleklere bakıldığında, iki grup arasında bir fark olduğu söylenemez (Bilgisayar Yazılımcısı ve Savcı meslekleri hariç). En düşük itibara sahip meslekler iki öğrenci grubu arasında biraz daha farklılaşmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin tüm mesleklere, Türk öğrencilerden ortalama daha yüksek itibari değer atfetmiş olmasından daha değerli olan bulgu kanımızca; her iki grubun kendi içinde mesleklere atadıkları ortalama puanların birbirlerine göre dağılımıdır. Türk öğrenci grubunun meslek puanlarının standart sapması daha yüksektir (N=148 meslek için: Türk grubu minimum: 44,10 ve maksimum: 99,80 iken std. sapma: 10; Uluslararası grubu minimum: 47,30 ve maksimum: 91 iken std. sapma: 6,8). Bu, Tablo 4'te de açıkça görülmektedir. Türk öğrencilerin en itibarlı on mesleğe atadığı itibar puanlarının ortalaması ile en itibarsız on mesleğe atadığı itibar puanlarının ortalaması arasındaki fark 39,40 puan iken; bu fark uluslararası öğrencilerde 25,30 puandır.

İki grubun mesleklere atadıkları itibar puan ortalamasının birbirine eşit olduğunu varsaydıgımızda dahi şu iki çıkarımı yapabiliriz: a) Türk öğrencilerin yapılamaz bulduğu kimi meslekler, uluslararası öğrenciler için pek değerli olmasa da, yapılabilir statüsündedir. Diğer taraftan uluslararası öğrencilerin yüksek itibar puanı atfedilen kimi mesleklere yönelik teveccühleri Türk öğrenciler düzeyinde değildir. Eğer itibar puan ortalamasına yansıyan fark mesleklerin için değerlerinden kaynaklanıyorsa, bu çıkarımın gücü daha da artacaktır. b) Uluslararası öğrenciler için meslekler, (Türk öğrencilere göre) birbirlerinden daha farksızdır.

Tablo 4: Mesleklerin En Düşük ve En Yüksek İtibar Puanları

		Uluslararası Öğrenciler		Türk Öğrenciler	
		Mesleğin Adı	İtibar Puan Ortalaması	Mesleğin Adı	İtibar Puan Ortalaması
En Yüksek İtibar Puanı Atanan 10 Meslek	1	Doktor	83,63	Doktor	87,44
	2	Diş Hekimi	78,68	Diş Hekimi	81,71
	3	Profesör	78,65	Hâkim	80,72
	4	Öğretmen	77,82	Profesör	79,96
	5	Bilgisayar Yazılımcısı	75,18	Pilot	79,82
	6	Öğretim Görevlisi	73,22	Savcı	79,55
	7	Avukat	72,96	Avukat	78,64
	8	Hakim	72,88	Öğretim Görevlisi	77,83
	9	Pilot	71,78	Öğretmen	77,55
	10	Polis Memuru	71,09	Polis Memuru	76,60
En Düşük İtibar Puanı Atanan 10 Meslek	1	Ütücü	47,19	Ütücü	37,11
	2	Otopark Görevlisi	48,76	Kapıcı	37,88
	3	Resepsiyonist	49,08	Otopark Görevlisi	39,73
	4	Kapıcı	49,65	Bulaşıkçı	39,80
	5	Taksi/Dolmuş Şoförü	50,86	Resepsiyonist	40,93
	6	Bulaşıkçı	50,88	Anketör	41,29
	7	Postacı	51,67	Otel Kat Görevlisi	41,75
	8	Tornacı	51,80	Mağaza/Market Satış Elemanı	43,37
	9	Kasiyer	52,33	Boyacı (Genel)	43,54
	10	Anketör	52,42	Sigorta Satış Temsilcisi	44,11

Ayrıca Tablo 3'te gösterildiği gibi uluslararası öğrencilerin Türk öğrencilere göre açık olan işlere daha yüksek skor ataması ve aralarında anlamlı bir fark bulunması iş beğenmeme olgusunun bir yansıması olarak da değerlendirilebilir.

Ülkemizde genel ticaret sistemine göre en çok ihracat yapılan 20 fasılda; giyim, dokuma, mekanik cihazlar, demir ve çelik, mobilyalar, aydınlatma cihazları ve motorlu kara taşıtları öne çıkan kalemlerdir (TÜİK, 2023), uluslararası öğrencilerin bu mesleklere bakışı daha pozitifdir.

Türkiye'de işgücü piyasasının temel dinamiklerinden biri de göç ve kentleşmedir. Global çapta kentleşmenin (kırsaldan kente göçün) 2050 yılına kadar devam edeceği tahmin edilmektedir. Kentleşme veya kentsel dönüşüm faaliyetlerinin, 6 Şubat 2023'te yaşanan deprem ile birlikte hız kazanacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda kentlerde apartman görevlisi talebinin süreceği düşünülebilir. Kapıcı mesleğine Türk öğrenciler (37,88) itibar puanı atarken uluslararası öğrenciler

(49,65) itibar puanı atamıştır. Dolayısıyla uluslararası öğrencilerin bu mesleklere bakış açısı daha pozitiftir.

Tablo 3'e ilişkin dikkat çeken diğer sonuçlar aşağıdaki paragraflarda özetlenmiştir:

Dış ticaret uzmanlığı, işgücü piyasasının talep ettiği mesleklerdendir. Bu mesleğe Türk öğrenciler (59,66) itibar puanı atarken uluslararası öğrenciler (66,39) itibar puanı atamıştır. Türkiye'de yurtdışında yatırım planları olan bölgesel ve coğrafi hedefler üzerinde strateji geliştiren küresel ölçekli firmalar uluslararası öğrencilere yönelebilirler.

06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremle birlikte bazı mesleklere olan ihtiyaç ön plana çıkmıştır. Arama-kurtarma görevlisi, itfaiyeci, vinç/kepçe operatörü, madenci, psikolog, sosyolog, inşaatçı, sağlıkçı, tesisatçı (elektrik, su, bina) bu mesleklerden bazılarıdır. Adı geçen mesleklerin tamamında uluslararası öğrenciler itibar atfı açısından öne çıkmaktadır.

Tablo 5: Temininde Güçlük Çekilen ve Ara Eleman Olarak Nitelenen Meslekler

Ülkeler	En Yüksek İtibar Puan Ortalamaları
Malezya	85,50
Mısır	82,52
Cezayir	80,50
Filistin	76,00
Gana	75,75
Ülkeler	En Düşük İtibar Puan Ortalamaları
ABD	10,00
Bosna Hersek	37,55
Ukrayna	38,00
İtalya	38,50
Türkmenistan	45,56
Türkiye Ortalaması	48,19
Uluslararası Ortalama	56,79

Kaynakçı ve montajcılar Türkiye'de en çok aranan meslekler arasındadır. Karadeniz gazının tüketime dönüştürülmesi için yapımına başlanılan boru hatları ve istasyon çalışmaları nedeniyle bazı mesleklerde istihdam açığı bulunmaktadır. Bir başka istihdam açığı olan alan mekanik ve elektronik makine montajcısı mesleğidir. Bu iki alanda da uluslararası öğrenciler ön plandadır.

Geleceğin meslekleri sınıfı içerisinde değerlendirilebilecek e-ticaret uzmanı, sosyal medya uzmanı, veri güvenliği uzmanı, nano teknoloji mühendisi, veri analiz uzmanı, enerji sistemleri mühendisi, atık yönetim uzmanı mesleklerinde uluslararası öğrenciler ön plandadır. Türkiye İş Kurumu tarafından yapılan 2021 yılı İşgücü Piyasası Araştırması Raporu'nda geleceğin meslekleri arasında sayılan kontrol ve otomasyon mühendisi, iş güvenliği uzmanı, hasta ve yaşlı bakım elemanı, dekoratörlük mesleklerinde de durum değişmemektedir.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), işgücü arz ve talebinin belirlenmesine yönelik 2021 yılında yaptığı işgücü ihtiyaç analizlerine göre; ülkemizde temininde güçlük çekilen mesleklerin arasında fırıncılık, CNC operatörlüğü, fabrika/imalat işçiliği meslekleri dikkat çekmektedir ve durum bu meslekler için de farklı değildir.

Ülkemizde kırdan kente göç ile birlikte tarımda çalışan nüfus azalmıştır. Bu alanda istihdam açığı olan tarım işçiliği ve çobanlık mesleklerinde çalışanlara ihtiyaç vardır. Kadınların iş gücüne katılımı ile birlikte gündeme gelen mesleklerden biri çocuk bakıcılığıdır. Otomotiv sektöründe ise özellikle tamir, bakım-onarım alanında ara eleman problemi yaşandığı bilinmektedir. Turizm sektöründe yabancı dil bilen resepsiyonistlere ihtiyaç duyulmaktadır. Sayılan bu mesleklerle uluslararası öğrenciler daha yüksek itibar puanı atamışlardır.

2021 yılı Türkiye İş Kurumu İşgücü Piyasası Araştırması Raporu'nda temininde güçlük çekilen ve istihdam açığı olan mesleklere yer verilmiştir. Bu mesleklerden olan kalite kontrolcü, torna tezgâhı operatörü, kaynakçı, CNC operatörü, vinç/kepçe operatörü, dikiş makinesi operatörü, lojistik elemanı, sıhhi tesisat ve doğalgaz teknikeri, çağrı merkezi çalışanı ve web tasarımcı mesleklerine ilişkin itibar puanlarına Tablo 3'te yer verilmişti. Tablo 5'te, adı geçen bu mesleklerle yüksek ortalama itibar puanı atayan ülkelerin özelliklerine baktığımızda özellikle Güney Asya ve Afrika bölgesinde yer aldığı, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler olduğu, bir kısmında ise sanayileşmenin yoğun olduğu söylenebilir. Bu bölgelerden gelen uluslararası öğrencilerin bu mesleklerle teveccühü ve bakış açısı ülkemizin ara eleman ihtiyacı noktasında değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Ülkemizdeki ara eleman açığının özellikle bu ülkelerden gelen öğrenci veya göçmenler yoluyla temin edilebilmesi düşünülebilir. Aynı Tablo'da en düşük ortalama itibar puanı atayan ülkelerin ortak özelliklerine baktığımızda çoğu Avrupa ve Balkan ülkesidir. ABD, sanayisini tamamlamış; sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçmiş bir ülkedir. Savaş halinde olan Ukrayna'nın ekonomisi daha çok tarıma dayanmaktadır. Diğer ülkelerin ekonomileri de daha çok tarım, hizmet ve turizm sektöründen beslendiği bilinir. Neticede bu durum, adı geçen mesleklerle en düşük ortalama itibar puanı atayan ülkelerin çoğunda ara eleman olarak nitelendirilen mesleklerin temsil ettiği alanlarda yeteri kadar faaliyet olmadığı veya bu ülkelerde beyaz yakalı mesleklerle olan teveccühlerinin daha fazla olabileceği ile açıklanabilir.

Tablo 6: Bölge ve Mesleklerle Yönelik Tutum

Bölgeler	Frekans	İtibar Puan Ortalamaları
Ege Bölgesi	4	56,37
Batı Karadeniz Bölgesi	14	55,90
İç Anadolu Bölgesi	23	48,96
Marmara Bölgesi	22	48,18
Akdeniz Bölgesi	8	44,97
Orta Karadeniz Bölgesi	99	44,78
Doğu Karadeniz Bölgesi	31	44,30
Doğu-Güney Doğu Anadolu Bölgesi	13	40,60

Katılımcıların yarıya yakınının (235 kişi) çalışma deneyimi varken yarısından çoğunun (256 kişi) deneyimi bulunmamaktadır. Bu kapsamda ara eleman olarak atfedilen 10 meslek ile ilgili deneyimi olan ile olmayan katılımcıların bu mesleklere atadıkları itibar puan ortalamaları Bağımsız Örneklem t-testleri vasıtası ile karşılaştırılmış ve sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir. Bu Tablo incelendiğinde iş deneyimi olan öğrencilerin ara eleman olarak nitelendirilen mesleklerin çoğuna bakış açılarının iş deneyimi olmayanlara göre pozitif yönde anlamlı olarak farklı olduğu görülmektedir. Bu anlamda iş deneyiminin meslek algısını olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Buradan yola çıkarak öğrencilerin staj yapmalarının; meslek algısının iyileştirilmesi, meslek alanının planlanması, hizmetin nasıl yürütülebileceği konusunda bilgi ve deneyim kazanmak ve mesleğe uyum sağlamak gibi faydalarının olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 7: Çalışma Deneyimi ve Mesleklere Yönelik Tutum

Meslek	Deneyim	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kalite Kontrolcü	Evet	235	54.9447	23.66037	1,943	0,053*
	Hayır	255	50.5529	26.17499		
Torna Tezgâhı Operatörü	Evet	234	52.2308	25.19516		
	Hayır	248	44.2056	23.91267	3,582	0,000*
Kaynakçı	Evet	234	50.3675	25.14664	746	0,456**
	Hayır	253	48.6917	24.41522		
CNC Operatörü	Evet	217	55.7696	27.13619	1,735	0,083**
	Hayır	231	51.3247	27.06182		
Vinç, Kepçe Operatörü	Evet	232	53.6810	23.75692	2,088	0,037*
	Hayır	247	48.9717	25.48942		
Dikiş Makinesi Operatörü	Evet	232	51.5172	24.82911	0,149	0,882**
	Hayır	255	51.1725	26.22018		
Lojistik Elemanı	Evet	233	56.6266	26.45593	2,115	0,035*
	Hayır	251	51.5139	26.67888		
Sihhi Tesisat ve Doğalgaz Teknikeri	Evet	234	56.6068	24.12769	2,142	0,033*
	Hayır	252	51.7183	26.04922		
Çağrı Merkezi Çalışanı	Evet	235	53.4426	25.83279	2,059	0,040*
	Hayır	256	48.7695	24.45784		
Web Tasarımcı	Evet	234	63.3974	26.69443	1,982	0,048*
	Hayır	256	58.5664	27.19363		

Not: *Bağımsız örneklem t testine göre anlamlı fark vardır ($P<0,05$), ** Bağımsız örneklem t testine göre anlamlı fark yoktur ($P>0,05$).

Ara eleman olarak nitelendirilen 10 meslek ile ilgili hane geliri düşük olan ile yüksek olan katılımcıların bu mesleklere atadıkları itibar puan ortalamaları Bağımsız Örneklem t-testleri vasıtası ile karşılaştırılmış ve puanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Ara eleman olarak nitelendirilen 10 meslek ile ilgili katılımcıların kır veya kentte yaşamalarına göre bu mesleklere atadıkları itibar puan ortalamaları Bağımsız

Örneklem t-testleri vasıtası ile karşılaştırılmış ve kırdı yaşayan katılımcılar ile kentte yaşayan katılımcıların bu mesleklere atadıkları puanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 8. Cinsiyet ve Mesleklere Yönelik Tutum

Meslek	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Kalite Kontrolcü	Erkek	247	54,25	25,76	1,553	0,121**
	Kadın	250	50,74	24,62		
Torna Tezgâhı Operatörü	Erkek	244	50,63	24,01	2,389	0,017*
	Kadın	245	45,28	25,47		
Kaynakçı	Erkek	246	53,55	25,14	3,629	0,000*
	Kadın	248	45,55	23,83		
CNC Operatörü	Erkek	234	57,62	27,49	3,518	0,000*
	Kadın	221	48,77	26,11		
Vinç Kepçe Operatörü	Erkek	241	53,62	24,62	2,102	0,036*
	Kadın	244	48,91	24,75		
Dikiş Makinesi Operatörü	Erkek	245	52,48	26,11	1,142	0,254**
	Kadın	249	49,86	25,02		
Lojistik Personeli	Erkek	245	55,39	27,21	1,299	0,195**
	Kadın	246	52,26	26,08		
Sihhi Tesisat ve Doğalgaz Teknikeri	Erkek	244	58,60	23,78	4,230	0,000*
	Kadın	247	49,09	26,11		
Çağrı Merkezi Çalışanı	Erkek	247	52,85	24,79	1,804	0,072**
	Kadın	251	48,77	25,67		
Web Tasarımcı	Erkek	247	63,76	26,28	2,571	0,010*
	Kadın	249	57,53	27,60		

Not: *Bağımsız örneklem t testine göre anlamlı fark vardır ($P<0,05$), ** Bağımsız örneklem t testine göre anlamlı fark yoktur ($P>0,05$).

Ara eleman olarak nitelendirilen 10 meslek ile ilgili katılımcıların cinsiyetlerine göre bu mesleklere atadıkları itibar puan ortalamaları Bağımsız Örneklem t-testleri vasıtası ile karşılaştırılmış ve sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir. Bu Tablo incelendiğinde; erkek öğrencilerin daha çok güç gerektiren 6 mesleğe atadıkları itibar skoru, kadın öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek çıkarken diğer 4 meslekte anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Öte yandan ara eleman olarak nitelendirilen 10 meslek ile ilgili katılımcıların medeni durumlarına göre itibar puan ortalamaları Bağımsız Örneklem t-testleri analizlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sunar’ın (2019) çalışması ile bu araştırma karşılaştırıldığında; aralarındaki en önemli fark, uluslararası öğrencilerin de mesleklere itibar puanı atamış olması ve geleceğin meslekleri olarak nitelendirilen mesleklerin ölçeğe eklenmesidir. Üniformalı meslekler olarak tanımlanan polis, hemşire ve doktor gibi mesleklere verilen itibar skorları Sunar’ın (2019) çalışmasıyla benzer özellik göstermektedir. Bedensel kirlenmeye dayalı meslekler olan inşaat işçisi, boyacı, sıvacı, çöpçü, tarım

işçisi vb. mesleklere atfedilen itibar puanları da benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmada da doktor, diş hekimi, hâkim, üniversite profesörü ve pilot meslekleri gibi profesyonel işler tepede yer almaktadır. Ulaşım sektöründeki mesleklere de (tır/kamyon şoförü, taksi/dolmuş şoförü) Sunar'ın mesleki itibar skalası ile benzerlik göstermektedir.

Yeni nesil iş ve mesleklerin (uzay ve uçak mühendisliği, yapay zekâ, bilişim, bilgisayar, reklam ve pazarlama, tasarım, markalama gibi) bizim yaptığımız çalışmada itibar sıralamasında ilk 20'de yer alırken Sunar'ın (2019) çalışmasında daha aşağı itibar sıralarında yer almaktadır. Müteahhit mesleği Sunar'ın araştırmasında daha üst sıralarda yer alırken bizim çalışmamızda daha alt sıralarda yer almaktadır. Neticede mesleklere atfedilen itibarın çalışma hayatındaki dönüşümler; siyasal, sosyal ve kültürel süreçlerle alakalı bir biçimde değiştiğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

4. Sonuç

Türkiye'de meslek algısı ve meslek itibarı ile ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu söylenebilir. Sunar'ın (2019) araştırması dışındaki çalışmalar daha çok meslek özelinde yapılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de meslekler ile ilgili literatürün oluştuğunu söylemek güçtür. Bu çalışma bu literatüre katkıda bulunmaktadır. Makalede Türk öğrencilerin meslek algısı, uluslararası öğrencilerle kıyaslanmış ve mesleklerin itibarı sosyo-kültürel ve demografik unsurlar çerçevesinde analiz edilmiştir. Birkaç yıldır Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin mesleklere bakış açısının fazla değişmediği varsayımıyla, bazı mesleklerin hemen her ülkede benzer itibara sahip olduğu, bazı mesleklerin ise toplumsal itibarlarının farklı olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye'de nitelikli ara eleman açığının söz konusu olduğu birçok mesleğe uluslararası öğrenciler, Türk öğrencilerden daha yüksek itibar puanları atamıştır. Aynı zamanda uluslararası öğrenciler listedeki tüm meslekleri toplamda Türk öğrencilere göre daha olumlu değerlendirmektedirler. Elde ettiğimiz verilerin ışığında, ulusal karar alıcıların işgücü politikalarını hayata geçirirken şu hususları dikkate almasını tavsiye ediyoruz:

1. İşgücü açığının söz konusu olabildiği aşağıdaki mesleklere yabancı-göçmen işgücünün yönlendirilmesi, bu işgücünün kalıcılığı ve performansı açısından olumlu sonuç verecektir:

- Dikiş makinesi operatörü,
- Web tasarımcı,
- Hasta ve yaşlı bakım elemanı,
- Mekanik ve elektronik makine montajcısı,
- Lojistik elemanı,
- Kaynakçı,
- İnşaat ustası,
- Kalite kontrolcü,
- Sıhhi tesisat ve doğalgaz teknikeri,
- CNC operatörü,

- Vinç/Keççe operatörü,
- Torna tezgâhı operatörü,
- Çağrı merkezi çalışanı,
- Makine operatörü,
- Marangoz,
- E-ticaret uzmanı,
- Otobüs kaptanı,
- Resepsyonist,
- Otel kat görevlisi,
- Ütücü,
- Bulaşıkçı,
- Fabrika/İmalat işçisi,
- Temizlikçi,
- İnşaat işçisi,
- Mağaza/Market satış elemanı.

2. İş deneyimi olan öğrencilerin meslek algısı daha olumludur. Bilişsel çelişki kuramına atfen “kişi yaptığı işi sevme eğilimindedir” diyebiliriz ve dolayısıyla iş deneyiminin meslek algısını olumlu yönde etkilediğini ileri sürebiliriz. Öyle ise yönlendirilmiş bir stajın; ulusal itibarı düşük olan mesleklere yönelik algıyı iyileştireceğini söylemek mümkündür.

3. İşgücü piyasasının talebi olan mesleklerden biri dış ticaret uzmanıdır. Bu mesleğe uluslararası öğrenciler Türk öğrencilere göre daha yüksek itibar vermişlerdir. Bu anlamda bölgesel ve coğrafi olarak yeni pazar hedefi stratejisi güden küresel ölçekli firmalar için alternatif istihdam şekli olarak uluslararası öğrenciler tercih edilebilir.

4. Robotik, otomasyon, yapay zekâ ve akıllı sistemler gibi sistemler çalışma hayatını ve mesleklerin niteliklerini etkilemiştir. 2021 yılı İşgücü Piyasası Analizinde de yer alan geleceğin mesleklerine çalışmamızda da yer verildi ve katılımcılardan adı geçen meslekler için itibar puanları atamaları istendi. Aşağıdaki mesleklere Uluslararası öğrencilerin Türk öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek itibar puan ataması yapıldığı görülmüştür:

- Kontrol ve otomasyon mühendisi,
- E-ticaret uzmanı,
- Atık yönetim uzmanı,
- Dekoratör,
- Lojistik elemanı,
- Enerji sistemleri mühendisi,
- Sosyal medya uzmanı,
- Veri analiz uzmanı,
- Endüstri mühendisi,
- Nanoteknoloji mühendisi,
- Veri güvenliği uzmanı,
- İş güvenliği uzmanı.

Bu sonuç, iş ve istihdam açısından ülkemizde kontrol ve otomasyon sistemleri, nanoteknoloji, veri madenciliği, endüstri ve enerji sistemleri alanlarının tam anlamıyla kavranmadığı veya meslek imajlarının yerli yerinde olmadığı anlamına geliyor olabilir. Bu açıdan sanayi ve üretim teknolojilerindeki değişim iyi anlatılmalı ve güncel tutulmalıdır. Ayrıca bu mesleklere yönelik yeterli bilgilendirme ve yönlendirme yapılmalıdır.

5. Türkiye’de “iş beğenmeme” olgusuna yönelik eğitim ve istihdam ilişkisinin sağlam kurulması önemlidir. Almanya gibi örnek ülkelerde büyük başarı ile uygulanan ve gençleri 6. ve 7. sınıflardan itibaren yetkinliklerine ve eğilimlerine göre ayırt etmeye başlayan bir eğitim sistemine yönelik atılacak her adım, bu araştırmaya konu olan meslekler ile toplumun kurduğu itibari ilişkileri olumlu yönde dönüştürmeye yardımcı olacaktır. Bir araştırmada meslek algısı ile çalışma isteği arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Kocaman ve Kuybu Rol, 2020). Dolayısıyla öğrencilerin mesleğe karşı olumsuz algıları çalışma isteğini azaltacak tersi durumda da çalışma isteğini artacaktır. Öğrencilerin mesleğe karşı imaj ve bakış açılarını geliştirmek için ilköğretim okullarında daha çok çalışma yapılması değerlendirilmelidir.

6. Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın tekrar gözden geçirilerek, uluslararası konjonktür de dikkate alınarak iş ve yaşam koşullarına uygun hale getirilmesi kamu yararı açısından önemlidir. Nitelikli ya da niteliksiz göçmenleri ihtiyacın hasıl olduğu mesleklere yönlendiren rasyonel işgücü politikalarına ihtiyaç vardır. Mesleklerin gelecekteki durumu ve yeni mesleklerin araştırılması için üniversitelerin, meslek odalarının ve sendikaların koordineli çalışmalar yürütmesi toplumsal fayda yönünden olumlu sonuçlar doğuracaktır.

7. Ülkemizde en çok ihracat yapılan 20 fasıla baktığımızda; giyim, dokuma, mekanik cihazlar, demir ve çelik, mobilyalar, aydınlatma cihazları, motorlu kara taşıtları öne çıkan kalemlerdendir. İhracatın verimliliğini artırmak için bu kalemlerde istihdam açığı olan mesleklere yönelik yabancı işgücünü teşvik edecek mekanizmalar oluşturulmalıdır. İŞKUR’un, işgücü arz ve talebinin belirlenmesine yönelik 2021 yılında yaptığı İşgücü İhtiyaç Analizleri Raporu’na göre bazı mesleklerde açık, bazı mesleklerde eleman temininde güçlük çekildiği görülmektedir. Bu meslekler analiz edilip istihdam politikası ve mevzuat gözden geçirilerek, beşerî ve sosyal sermaye olan uluslararası öğrencilerden ve göçmenlerin “en iyi” ve “en zeki” “en yetenekli” olanlarının istihdamının önünü açan uygulamalara gidilmelidir. Bu amaçla yüksek vasıflı uluslararası öğrenciler ve göçmenler elde tutulmalı ve istihdam olanağı tanınmalıdır. Bunlara yönelik politikalar gözden geçirilmelidir.

Çalışma yalnızca Samsun ilindeki öğrenciler üzerinde gerçekleştirildiğinden, Türk öğrencileri temsil kabiliyeti zayıftır. Bunun aşılması için anketlerin Türkiye genelindeki bölgelerden elde edilmesi gerekirdi.

Mesleklerin dinamik yapısı göz önünde tutulduğunda makinalaşma ve yeni teknolojilerin kullanımı ile birlikte geleneksel meslekler yok olurken, yeni meslekler ortaya çıkmakta ve bazı mesleklerin nitelikleri değişmektedir.

Dolayısıyla mesleklerin konumları da zamana, mekâna ve sosyo-ekonomik duruma göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle çalışma mevcut duruma sınırlı olarak ışık tutabilmektedir. Buna benzer çalışmaların belirli aralıklarla yinelenmesi mesleklerin mevcut durumunu anlamak açısından önemlidir.

Kaynakça

- Akkaya, T. (2017), “Türkiye’de İşsizlik Olgusu Bağlamında İş Beğenmeme Nedenleri İstanbul İli Örneği”, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, <https://media.iskur.gov.tr/15698/tuba-akkaya.pdf> (21.01.2023).
- Akyurt, N. (2009), “Meslek Yüksekokulları ve Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Öğrencilerinin Genel Profili”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(11): 175-189.
- Australian Council of Professions (2017), “Trust in Professions Survey 2017”, <https://www.professions.org.au/trust-in-professions-survey-2017/> (02.01.2023).
- Aydın, S., Başaran, G. (2022), “Sanayinin Derdi Teknik Eleman”, Eko-Haber, <https://www.ekohaber.com.tr/inceleme/sanayinin-derdi-teknik-eleman-h87386.html> (03.01.2023).
- Brenan, M. (2022), “Honesty/Ethics In Professions”, GALLUP, <https://news.gallup.com/poll/467804/nurses-retain-top-ethics-rating-below-2020-high.aspx> (23.01.2023).
- Brice, J. (2020), “Worlds Most Respected Profession 2020”, University Magazine, <https://www.universitymagazine.ca/worlds-most-respected-profession-2020/> (23.01.2023).
- Buffett, J. (2022), “Top Most Respected Jobs 2022”, Zety, <https://zety.com/blog/most-respected-jobs> (02.01.2023).
- Çetin, A., Ceylan S. ve Özdiçiner, N. S. (2019), “Turizm Eğitimi Alan Önlisans Öğrencilerinin Sektöre Yönelik Meslek Algıları: Pamukkale Üniversitesi Örneği”, *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18): 1970-1995.
- Çetinkaya, E., Erdoğan, E. (2009), “KOBİ’lerde Mesleki ve Teknik Eğitim Gereksinimi: Sakarya İli Örneği”, *Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*, Yalova: 826-835.
- Doğan, E. T. (2012), “Zanaatkârlığın Günümüzde Yeniden Yorumlanması: Yeni Zanaatkârlık mı?”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, (1): 67-85.
- Drucker, P. (2009), *Yönetim*, Optimist Yayınları, Peter Drucker 100. Yıl Kitaplığı.
- Durmuşoğlu, M. C. Yanık, C. ve Akoyunlu B. (2009), “Türk ve Azeri Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36): 76-86.
- Eslinger, K. N. (2008), “Socioeconomic Status”, *International Encyclopedia of the Social Sciences* (2. bs, C. 9), Thompson Gale.

Ganzeboom, H. B. G., Treiman, D. J. (1996), "Internationally Comparable Measures of Occupational Status for the 1988 International Standard Classification of Occupations", *Social Science Research*, 25(3): 201-239.

Haller, A. O., ve Bills, D. B. (1979), "Occupational Prestige Hierarchies: Theory and Evidence", *Contemporary Sociology*, 8(5): 721—734.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010), *Cultures and Organizations: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*, McGrawHill, NY

Ipsos, (2021), "Global Trustworthiness Index 2021", <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2021-10/Global-trustworthiness-index-2021-ipsos.pdf> (23.01.2023).

İlhan, S. (2004), "Bazı Temel İşlevleri ve Artan Önemi Açısından Meslek", *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 132-137.

Kalkınma Bakanlığı. (2018), "11. Kalkınma Planı, İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2019-2023)", https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/IsgucuPiyasasi_ve_GencIstihdamiOzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf (03.01.2023).

Kocaman, S., Kuybu Rol, E.P. (2020), "Öğrencilerin Mesleki Algı ve Beklentileri ile Gelecek Kaygılarının Sektörde Çalışma İsteği Üzerine Etkisi: Antalya Yükseköğretim Turizm Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (4): 3192-3217.

Koçer, S. ve Özel, A.P. (2018), "Halkla İlişkiler Bölümü Öğrencilerinin Meslek Algısı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57): 670-682.

Luchesi vd. (2009), "An Instrument to Analyze Secondary-Level Students' Images about Nurses", <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19655665/> (23.01.2023).

McCarthy, N. (2022), "The World's Most Ethical and Trusted Professions", Egs Group, <https://www.eqs.com/compliance-blog/most-ethical-and-trusted-professions/> (23.01.2023).

Müller, B., Siebert S., Bürkl R. ve Frank R. (2018), "Trust in Professions", Nuremberg Institute for Market Decisions", <https://www.nim.org/publikationen/detail-publikationen/2018-trust-inprofessions-deutsch> (23.01.2023).

Öztürk, N. (1990), "XIX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Sanayileşme ve 1827'de Kurulan Vakıf İplik Fabrikası", *Vakıflar Dergisi*, XXI:23-25.

Peltekoglu, B. F. (2001), *Halkla İlişkiler Nedir?* (2 Baskı), Beta Yayınları, İstanbul.

Saks, K., Soosaar, R. ve Ilves H. (2016), "The Students' Perceptions and Attitudes to Teaching Profession, the Case of Estonia", https://www.researchgate.net/publication/310739162_The_Students'_Perceptions_and_Attitudes_to_Teaching_Profession_the_Case_of_Estonia#read (23.01.2023).

- Sunar, L. (2019), "Türkiye’de Çalışma Hayatı ve Meslekler [Araştırma]", Toplumsal Yapı ve Araştırmalar Programı, <https://tyap.net/turkiye-calisma-hayati-ve-meslekler-arastirmasi> (03.01.2023).
- Şahin, M. (2019), “İşsizlik ve Açık İş Paradoksunun Yeni Söylemi: ‘İş Beğenmeme’ İşsizler Ne Tür İş Arıyorlar?”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(3): 52-72.
- Tarım, S. (2013), "Hemşirelerin Meslek Algılama Durumlarına Benlik Saygısının Etkisinin İncelenmesi", <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=8OZPNopuMN7Zkl1dLtumbA&no=Ep4fx3PID2zxgjxHUzb46g> (01.01.2023).
- Taşkın Yılmaz, F., Tiryaki Şen, H. ve Demirkaya, F. (2014), "Hemşire ve Ebelerin Mesleklerini Algılama Biçimleri ve Gelecekte Beklentileri", *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(3): 130-139.
- TDK. (2022), "Güncel Türkçe Sözlük", Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (23.01.2023).
- Tekin, S. (2019), "Genç İşsizliğin Potansiyel Sebeplerinden Biri: Ara Eleman Problemi ve Meslek Seçimi [Yüksek Lisans Tezi]", Akdeniz Üniversitesi, <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/4613> (03.01.2023).
- Treiman, D. J. (1977), *Occupational Prestige in Comparative Perspective*, Academic Press, New York.
- TÜİK. (2014), "Kazanç İstatistikleri", Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=103&locale=tr> (23.01.2023).
- TÜİK. (2023), "Dış Ticaret İstatistikleri", Türkiye İstatistik Kurumu, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2022-49633> (15.02. 2023).
- Türkiye İş Kurumu. (2022), “2021 yılı İşgücü Piyasası Araştırma Raporu”, İŞKUR, <https://media.iskur.gov.tr/51145/turkiye.pdf> (23.01.2023).
- Ülken, Z. Ü. (1994), *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul.
- Üredi, L. (2010), "İlköğretim Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Education Sciences*, 5(1): 290-313.
- Van Hear, N. (2010), "Theories of Migration and Social Change", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10): 1531-1536.
- Varkey Foundation. (2018), "Global Teacher Status Indeks 2018", Varkey Foundation, <https://www.varkeyfoundation.org/media/4867/gts-index-13-11-2018.pdf> (23.01.2023).
- Yaman, F. (2021), *Nitelikli Göçmen İş Gücünün Çalışma Yaşamına Entegrasyonu*, İstanbul.

Yıldırım, S., İslamoğlu, E., Yenihan, B. (2014), "Türkiye'de KOBİ'lerin Nitelikli İşgücü İhtiyacı: İşveren-İşgören-Devlet Ekseninde Bir İnceleme", *Journal of Social Policy Conferences*, (66-67): 15-42.

Yılmaz, A., Tanrıverdi, H. (2017), "Aşçıların Meslek Uyumu ve Meslek Algısı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2): 621-639.

Zorlu, K. (2012), "Türkiye'de Ara Eleman İhtiyacına Yönelik Tespitler ve Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir Araştırma", *TİSK Akademi*, 7 (13): 53-75.

Veri setinin Paylaşımı

Başvuruyu müteakip veri seti paylaşımına açıktır.

Bilgilendirme

Çalışmamız süresince desteklerini esirgemeyen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Birimine, TÖMER'e, İHH'ya (İnsani Yardım Vakfı); diğer akademik ve idari birim yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyoruz.